

המזכיר

עתון שבועי

לכל עניני החיים. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה 6 כתרם
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

באשכנז:

לשנה 7 כתרם
ביתר הארצות:
לשנה 8 כתרם

האדרסה לבית המערכת ולאומניסטריציה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גרל השטח.
ברכת מז"ט חצי הכתר.
גליון בודד 12 הלר.
מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיר לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם. - אין משנים את
האדרסה מאיש לאיש.

Kraków, 25. Listopada 1904.

גליון ל ג.

הראשון י"ז כסלו תרס"ה.

הגאון ר' חיים אריה הלוי איש הורוויץ.

שבר גדול נשברה היהדות בכלל והעיר קראקא בפרט בהלקח צבי הפארטן הרב הגאון הגרול האב"ד בקראקא. רב גאון וחכם כהרב ר' חיים אריה מקראקא היה יכול להחשב כאבן נזר מהנוססה בבתר התורה גם בדורות הקדומים, בעוד היה למוד התורה כללי והלמדנים החריפים והבקיאים היו מהרכים בכל עיר ועירה, ואין צורך דובר בזמננו, שלמוד התורה נתמעט והלמדנים הח"כ הורכים ומתמעטים ואין אחרים ממלאים מקומם וגאונים אמתיים, שתורתם אימנותם וכל ספרי ש"ס ופוכקים ומפרשים וש"ת פתוחים לפנינו וכח להם לא רק להתפרפל, כי אם גם „לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא“—הולכים ונצערים, בזמן הזה עלינו לדעת ביותר להרים את ערך רבנים גדולים וחכמים כהרב מקראקא הנפטר בדמי ימיו בעת שהיה הדור צריך לו. לא ידעו כני דורו לככרו בערכו וכני עירו אנשי קראקא המאו נגדו מאד ולא נהגו בו כבוד בחייו כראוי לו ממעם שכארו המספידים, כי אין כבוד לחכם בעירו. הרב רח"א הורוויץ היה יושב בקראקא מימי נעוריו, ויהי מעורב שם עם הבריות כאחד בעה"ב ופתאם הרימוהו על אנשי הקהלה כתור רב, ע"כ לא היו כני העיר יכולים להתנגד לחלק לו כבוד כהוגן וגם הוא כענותנותו לא הקפיד כל כך, אבל מותו בלי עת האיר בפעם אחת את עיני אנשי הקהלה ופתאם הכינו את אשר

היה הרב הנפטר לישראל ולקהלה: שר התורה ומאור הגולה, בעל נפש גאנית ושאיפות מקורות, שלא הניח רכים כמותו, וכל העם התאבל אבל יחיד ויעשו מספר תמורות ויספדוהו כהוגן.

הרב ר' חיים אריה הורוויץ היה נפלא כבקיאותו ובשלטו בכל חדרי תורה באחד הגאונים הקדמונים ויותר מהם, כי הקדמונים היו צריכים להיות בקיאים בש"ס כבלי וירושלמי וכספרים אחדים, שנער יכתבם וכשאוטרים היום על רב, שהוא כקי בכל חדרי תורה כלי גומא ומליצה, זאת אומרת, שגרויים לפני זכרוננו אלפי כרכים גדולים וזהו כח מיוחד ליחיד סגולה מלמדני היהודים הגדולים, שבקהלם יחד כבוד הרב הנפטר הזה. הוא היה ביכלוהיקה חיה, צנא מלא ספרי. מימות הרב הגאון ר' יצחק לאנדא, שהיה אב"ד בקראקא לפני מאה שנה, לא היה לקהלת קראקא אב"ד גדול כהורה כמותו. חבר ספרים הרבה, כי לא דרש מעורו כבוד גאונים ומחברים, אבל מעשיו ופעולותיו בשדה ההוראה ובצרכי הצבור גדולים מאד של האומריטטים המפורסמים, אשר מלאו פני הכל כספריהם, כמו שיראו הקוראים למטה בדברי ימיו.

הוא היה כהרבנים המעטים מאד בגליציה, אשר עם גדולתם בחכמת התורה וההוראה רכשו להם גם ידיעה התבל וחכמות חיצוניות, שענדו לתורתו עטרה נהדרה. ובנגוד לרבים מכני גילו, שבמעוט ידיעותיהם כמדעים הם נופלים מרוב אנשי הקהלה, היה הרב מקראקא ע"פ ידיעותיו בפילוסופיה ובשפיה ובספרות העולם ראוי באמת להיות רב בקהלה גדולה. ובתור רב מלומד יודע לשון וספר הכירנהו הממשלה

ותשימהו ראש הרבנים בקראקא ע"פ החוק החדש, ובכל מקרה, שהיה לאיזה בית פקודות כמדינה לשאול חוה דעת בא-כח דת ישראל, הובא דרכו לפני הרב מקראקא. וזה היה גם זמן רב כמס נהמנה לרב העליון פה.

כפי גדולתו בתורה וידיעתו את העולם וצרכי בני דורו היה מצוין ב„כחא דהתירא“, שהיה חותר בכל עצם בקיאותו וחריפותו, למצא התר על כמה דברים, שכני הדור נכשלים בהם. ובוה היה דומה אל הגאונים הקדמונים, שלא ראו ככל גכהוב בספר אותיות מתות, חומרות בלי מעם, שאין לשנותן, כי אם בקשו מעם כל דבר וכפי ראות עיניהם ע"פ השגויים וההתפתחות, שהדורות עלולים להם כעל כרחם, התאימו להם גם את פסקי התורה ובוה נפחו המיד רוח חיים חדשים בתורה כדי שלא תשתכח. לזה נחוץ עוז וידיעה עצמו, מקורות וכתבי הבריות. רבנים אחרים, וזעירים דמו חבריא" כדורנו מתאמצים לחזק הדת בחומרות חדשות ובוה הם מגדילים עוד יותר את הפרץ, והוא חזק את הדת בבקשת קולאות, בכחא דהתירא וכהתאמת הדת אל המציאות. זהו שמעתתא אליבא דהילכתא וראוי הוא להיות למצפה לרבים בוה. מקורי היה הרב רח"א הורוויץ במנהגו זה וכמעט שלא הניח כמותו וזהו גדולתו. גרול למשל התר המשא בשבת בכרך קראקא בלי עירוב, שהוציא הרב הנפטר, או התר הילדים האסופים מבוכריק לכא בקהל (מה שרבנים אחרים היו חוככים להחמיר) או התר למוד חכמות חיצוניות כ„תלמוד תורה כללי“ מכמה כרכים של הריפות, לפוליס ודרשות, שהעשירו בהם רבנים אחרים את

הזה. נדרו נהרם, ובהיותו עומד באמצע העיר, עשו אותו למקום טיול; ובאמת הוא גן נחמד. עצי-בשם מפזים ריח טוב, הצפרים נותנות בשיר קולן, וצל האלנות הוא למשיכ נפש כימי האביב והקיץ. גם עתה בית העלמין מלא אנשים ההולכים לשוח. ילדים וילדות, נערים ונערות, אוהבים ואוהבים הולכים שלווי זרוע. לא הרחק מהמקום, שהמות יושב שם, נראות שתי תמונות בני אדם מתלחשות ונגמרות כיניהן אנה ללכת בכירה הבא, למלאות כיסיהן הריקים. שם נשבעה תמונה נעלמה לתמונה אחרת בכל הקדוש, כי רק אמת ואמונה בלבה, כי לא תפשע לעולם ובאותו הרגע היא מכישה בשעון, כי עליה ללכת למקום פלוני אלמוני לאיזה ועידה. בקצור, הכל חי פה, איש לא שם לבו אל המות...

מבית-החרשת הסמוך, באים חבל פועלים, להנפש פה מעט מעבודתם הקשה. בהם אנשים ונשים. על פני האנשים החשכים, המלאים חריצים וקמטים, שוכנה תונה, ובלי אומר ודברים, יביעו התמרמרות קשה על מולם האכזר, על חקי החכרה והתבל המשחיתים, ומעיניהם נוצצים יאוש מר, ובוז להחיים בכללם. הנשים הצעירות זקנו כלא עתן. חוות פניהן מעידה, כי אין כפיהן די דברים קשים, להביע את קשי יומן, ורק בשפכן לפעמים דמעות חמות, והיו הדמעות האלה

בית-העלמין הישן.

כין סכני עצי-בשם מבלבלים, על ספסל-אבן אמוץ בתוך בית-העלמין הישן, ישוב ישב לו המות באחד מימי האביב הבהירים. כנראה, נעמה לו הישיבה פה; אך לפעמים הניד כראשו, כמו לא היה שבע-רצון מאיזו מחשבה או רעיון, שעלו במחו. תלכשתו היתה מבר שחור, מעילו מאטון אמוץ, הפורים לפי המודה היותר חרשה. נעלים צהובות ואנפלאות של משי שחורות על גליו. מגנעת התבן, שעל ראשו, כסתה גם את חצי פניו. בזמן הזה אוהב הוא להתחפש כבואו לחצר המות. אינו נגלה עתה בתמונה, שנגלה בה לפני מאות בשנים; כמגל וחרמש בירו האחת, ושעון-חול גדול כידו השנית, או פשוט בשלד ערום.

לאיש שראהו מרחוק, נדמה כפבריקנט, כי לצדו היו מונחים ספרי דוגמאות גדולים; אך בגשת איש אליו וראה את עיניו הגדולות, האמוצות והקרות, אלה העינים המאובנות, אשר עפעפיהן לא נעו ולא נסגרו אף פעם אחת כעפעפי איש, בראותו את הפנים הנזעמים, אשר מעולם לא עבר עליהם אף בת-צחוק קלה, אז הכיר כרגע, כי זה הוא השונא הכי גדול של החיים. זה שנים רבות אין קוברים עוד בכית העלמין

פירוטון.

מה-נורא!

דרך עיר נ... זה לא קבר עברתי,
ואתמה על יפי חומותיה;
כי שם אין קסם נחשב הפקתי,
וכי רצים ראשיה ועשיריה.
אך בית מי זה שם נטוי הצדה,
וחלנותיו בקסרים אטומות,
וקירותיו, לא אפריו על המדה,
ממסד עד המפחות אך נומות?

ובבית רפש עד הקנה,
ואין אור בעד החלונות הנבהים;
אחה, מה-נורא המקום הזה!
אכן, אין זה, כי אם בית אלמים.

איצי שפארער.

חומרות יתרות כאלה עלילות רק להרום את התורה ולא לחזקה, ישימו נא רבנינו זאת אל לבם, וילכו כדרך הרב הנפטר, לחזק את הדת בכחא (דהתירא).

החלוי נקבעה ליום כ' בשעה עשירית בבקר. אז החלו ההספרים ויארבו עד אמצע השעה החמישית בערב. אז נסתם הנולל. עשרות אלפי איש נהרו אחרי המטה והפרנסים פקחו על הסדרים בסכנות נפשות. כל פנות הקהלה, מן הנאורים הקיצונים עד הסידים עד סטורנטים ועד בחורים מביהמ"ד, הכל נראו חולקים את הכבוד האחרון לרב.

ויהי המספיד הראשון משנה נשיא העדה ה' מ. עהרענפרייז בכית הנפטר בשם ראשי הקהלה. אחריו נשא שם מספר בן המנוח הרה"ג ר' משה הלוי איש הורוויץ. אצל ביהמ"ד הישן ואצל ביהמ"ד של הרמ"א הספידו אחי המנוח הגאון ר' פינחס איש הורוויץ אב"ד כבוהורדטשאני, בני המנוח הרה"ג ר' מיכאל והרה"ג ר' צבי, הגאון ר' מרדכי טרעלער מורה בישיבה פה והריינים הרה"ג ר' אברהם משה ראפפורט והרה"ג ר' מעניל דמשק. בהיכל ביה"ק פתח את ההספרים הגאון ר' אברהם מעניל שטיינבערג האב"ד מסניאטין וירבה כשכח הנפטר ובהרמת ערך האברה. אחריו נשא מספר הרב הגאון ר' אבלי שגור האב"ד מטארנוב. דבריו, שרבר בקול עז ובכשרון עצום, עוררו את כל הנאספים לבכי ויבך כל העם וישפוך רמעות כמים. בסוף הראה על הכבוד הגדול, שיעשו היום לרב הנפטר כל העם מקצה ולא בן עשו לרב החי, אז שכחו את כבוד התורה, לא ידעו את ערכו ולא חשבוהו. את התוכחה הזאת דבר המספיד בקול גרול ועצום ואפשר היה להביר כי עשו הדברים היוצאים מן הלב רושם גדול בלב כל הנאספים ויהרהרו כהשוכה. הכל השתוממו על כח הרבור והדרוש הנפלא אשר בהרב מטארנוב. אחריו נשא קינה הרב הצדיק מו"ה אשר הלוי איש הורוויץ, לפניו רב כרימאנוב, אחי הרב מטארנוב. נגם הוא הפליא את הנאספים ננעם מדברותיו בדרך הקבלה ובקול ערב וכלם היו שבעי רצון. אחריו הספיד הרב הגאון ר' יהושע פינחס באמנאך האב"ד מאושפיצין. גם הוא תאר בדבר חמים את גדל האברה. אחריו נשא מספר הרב הגאון ר' שמואל פיהרער ראש הישיבה פה ולפנים אב"ד במילאווקא. (אבי הנפטר הרב מייסמיניץ והרב הישיש מלובוב לא יכלו לבא מפני חולשתם).

אכן אבל כבר זה לישראל. הנצב"ה.

מי ילך לפנינו?

מיום פטירת מנהיגנו הגדול לא פסקה השאלה "מי ימלא מקומו?" מהעסיק את מחות יהודינו, כציונים ובאי-ציונים. בהעתונות שלנו זכינו לראות רמזים ושברי רמזים על פלוני ועל פלוני, דעת ברלין נוטה לכאן ודעת פרויז לכאן, בעוד שבאמריקה מראים על הגדול מרבבה הזה. וכן הלאה. לו היינו מסבלי התרבות ככני אנגליא, בטח כבר ערכנו קפת התערבות והיינו ממרים על פלוני או על פלוני. מסהלך הענין לעת עתה, לא נוכל לצייר בדמיונו תמונת הבחירה של ראש הציונים בקונגרס הבא, בלתי איזה coup d'etat התאכון הגדול לדעת, "מי יזכה בגדול?" יביאו אתם גם הצירים מביתם בזולה. שמה, לפני הפתיחה, תתערבנה הדעות והשאיפות השונות לתהו ובהו איום אחד. יעשו ישיבות-השאיין וישיבות-פרהסיא; תתרכזנה כתות וכתות דכתות, האנדרלמוסיא תגיע למרום פסגה ועד הרגע האחרון לא יודע, לבי יש תקוה להבחר. ופתאם, בישיבה הראשונה יקום לנו מלך חדש, אשר שמעו לא שמענו ומטעו לא ידענו עד הרגע האחרון.

מדמים אנחנו, כי המשרה הזאת היא היותר גבוהה, אשר היהדות תוכל לתת למבחר בניה. עוד מדמים אנחנו, כי כדאי הדבר למבחרים הללו, להתחרות ולהשתדל באמצעים פרלמנטריים להשיג המשרה הזאת. לא יפול הלילה מכבודם ארצה, אם יקום אחד מהם ויאמר: מרגיש אנכי בקרבי הכה לעמוד בראש ואני רוצה להבחר. להשתדל להיות איש, פסקה זה כבר לצאת מגדר הענוה. יצאו נא אלינו בפרוגרמתיים ונדעה אותם. אין שאלה של כבוד "ששי" או "אתה הראית", העומדת כאן על הפרק. יש בידנו כבוד, אשר כל עתירותנו תלויה בו. אחריות גדולה ועבודה מתמדת מלוות אותו מצד זה, ומצד השני ילווהו הכבוד והכח. כי למה נכחד אשר המשרה הזאת תקציע לנושאה מקום נכבד בהחכרה ולא כל אדם זוכה להיות דבר לעם שלם?

עד עתה לא היה מקום לשאלה הזו. כל הקונגרס היה תמיד לב אחד ושאיפה אחת בלתי מבוררה, להוציא אל הפעל את הפרוגרמה הבזילית. בראש עמד התקיף הגדול בעל אגרוף הברזל, וכמעט שלא הצירים בחרותו. הוא היה מנהיג בחדר עליון ואף רעיון לא עלה על לב להחליפו ולהמירו באחר. פתאם, באה השאלה הזאת עלינו בתוקף ועזו. אחרות הלכבות והשאיפה התפרדה ע"י הצעת אונגדה לשני קוטבים מתנגדים, היד

מה יהיה אם יבא ויקח את אחר ממנו. הלא זרים ובורדים אנחנו בעולם הגדול הזה... — הנך פתי אהובי" — השיב רעהו. אנכי איננו ירא את המות, אם אחד משנינו ימות, או לא ישאר גם השני פה עלי אדמות, ושם בעולם הכלא אהבה נחיה. — "אבינך" — נשמע קול רעהו ורמעות גיל התגלגלו מכין שמורות שניהם. המות השפיל את ידו, ויכח סביבו כנכלם. במקום האהבה המהירה והנאמנה אפסו כחותיו. הוא חשב על כח האהבה וגופו חרד, הוי, מה יעשה, אם כל בני האדם יבואו לידי הכרה האמיתית, כי תכלית כל הכריאה היא שכל הנבראים בצלם אלקים יחיו באהבה, הלא אז יוסר הוא ממשמרתו?... הנאהכים שמעו איזו אושה קלה בין ענפי העץ מאחוריהם. יכהפכם את פניהם, ראו, והנה צפור שחורה וגדולה ועיניה נוצצות, עפה אמ אמ ממעל לבית-העלמין, ומעופה היה ישר לבית החולים, שעמד לא הרחק משם, ותעלם. — זלמן שאנער.

החזקה המאחדת והמאגדת נרפתה לדאבון כל בית ישראל. ההתמרסרות ואה"כ היאוש תקפו את התנועה שלנו ויסחפו אותה הלאה מהמסלה הסלולה מכבר. גם לו היה עוד הרצל ז"ל חי בקרבנו, מי יודע אם לא מצא הפעם מתנגדים לנשיאותו ע"י בעלי האולטמטום. עתה, אחרי פותו, בעל כרחנו תעמוד השאלה על הפרק.

לרגל הצעת אונגדה, נתבצרו שתי מפלגות בהציונות. בעלי ההן ובעלי הלאו. אין כאן המקום לדון, עד כמה צדקו בעלי הדעות ואם תביא ההתפלגות הזאת ברכה או קללה להתנועה. די לנו לדעת, כי קימות ועומדות כבר שתי הכתות מווינות זו כנגד זו; גם אחרי שתעלם שאלת אונגדה מעל השלחן ישאפו ה"ארציים" מצד זה ו"ציוני ציון" מצד זה להיות הרוב המכריע כל ימי קיום הציונות. ואל תכסים המלחמה הזאת שייכת בשורה הראשונה שאלת הנשיאות. כי מאחרי שהקונגרס יתאסף לכל היותר אך פעם אחת בשנה, מסילא מונה כל גורל התנועה ביד המנהיג, ועל הבוחרים לדעת היטב מקודם במי הם בוחרים. עד עתה עדיין לא זכינו לשמוע מאלה העומדים על הבחירה ע"פ רמזי העתונים, פרוגרמה ערוכה, למען ידע הקהל הגדול לאן דעתם נוטה בשאלת "מקלט ליל המביאה פתרון למצב הנורא של עמנו כהוה. מודים אנחנו, כי טובה היתה, לו לא נבראה השאלה הזאת משנבראה, אבל עכשו שנבראה, חפצים אנחנו לדעת דברים כרוכים ודעות קבועות בנדון הזה. ויותר מכל זה נחוץ לנו לדעת את דעתו הכרוכה של המנהיג העתיד, כלי שום פניות צדדיות ואמתלאות מפשרות. כבר שבענו דינו כחזיון היפה מסקומות ידועים של נטיה כלפי כאן והשתחוויה והחיות קידה כלפי כאן, אם תחפוץ אני אומר הן. אם תחפוץ אני אומר לאו ואם תחפוץ אני שותק, בטקטיקה כזו אין עושים פוליטיקה.

את ברור הדעות נשאל לא רק מהמנהיג בשביל הצירים, אך גם מהצירים בשביל הבוחרים משלמי השקל. לדאבון לבנו יבחרו צירינו ע"פ רוב אך מבעלי הכסף היבולים לותר על כסף התוצאה, ושיש להם גם החשק והפנאי להתענג על הדר הרי אלף, או מאלה הסרים לבול דרך אנב כשאם מתרפאים במעיני הישועה. חבורה קטנה בעירה קטנה, כשנודמנה לה אחד מחבריה, אשר נרבה רוחו אותו לבקר את הקונגרס, מיד היא בוחרת בו בחפץ לב ומתכוננת לשם מצוה, לפאר את הקונגרס בדיב עם הדרת מלך. עד עתה, בתקופת שיוון הדעות, לא הביא לנו משחק הילדים שום נזק. אבל עתה על הבוחרים לדעת היטב מקודם את דעת צירם, ואם מסכמת היא גם להשקפותיהם. והיה אם לא ימצאו ציר, אשר דעתו כדעתם, מוטב להם שלא יבחרו כל עקר, או יבחרו עם אגודות אחרות כציר מעיר אחרת, אשר יבטחו בו, כי יגן על השקפותיהם בקונגרס בלב ונפש. וכי יש הפרש גדול בין דעות הבוחרים והצירים, זה נעלה מכל ספק. יודעים אנחנו למשל, כי הקהל הגדול ברוסיא, הנלחץ מהמון החקים ודחקות הפרנסה, נוהה בחפץ לב אחרי פרוגרמה של הווה, וקצרה נפשו מיחל לאידיאל רוחני, שאפשר להשיגו אך בסבלנות ועבודה מתמדת. טוב להם הפרוטה שבידם מהדינר על הגג. ועם כל זה רואים אנחנו, כי כל המורשים שם (חוץ משנים) היו מקהל הבוכים ומבעלי הלאו על הקונגרס, והם הם שהעלו את האבק הגדול בחרקוב. הוא הרבר אשר אמרתיו על ידי אי-ברור ההשקפות, על ידי התרחקות אידיאלי הצירים מצורך העם, לא יבטא הקונגרס שלנו את דעת הקהל הרחב, אשר בשמו ידגול.

למשל: את השאלה "מי בראש?" צריך כל משלם השקל לברר לעצמו בטרם יגש לבחירת הציר. ועל הציר לדעת כבר בברור גמור בטרם יסע, את מי יבחר למנהיג, ע"פ האינסטרקציה שנתנו לו קהל בוחריו. אל נא נשאל ונחזור ונשאל:

בכל ערי איטליה וכח לה לכוף כל עושה רע לטוב מרשעתו מצורתה פרושה גם באמריקה. וכמה פעמים יקרה, שכאשר יברח עושה עולה וחומס לאמריקה ויד כית המשפט לא תשיגהו, יפול שם ביד המאפיא ולא ינקח. מי בחיה. ממשלת אנגליא פרסמה רשימת כל הנפש, שמתו בשנה אחת ע"י חיות רעות בהורו של אנגליא. על פי הרשימה היא מתו בשנת 1902 לבדה 26.002 נפש אדם ע"י נשיכת חיות רעות או נחשים. ע"י נמרים מתו 1.046 נפש אדם, ע"י לישים 509. ע"י זאבים 377, ע"י חיות אחרות 904, ע"י נשיכת נחשים 23.166, יודעי ארצות הודו אומרים, כי בחשבון אלה שמתו ע"י נחשים נכללו רבים שמתו ע"י רוצחים בסם המות. חיות רעות הומתו ע"י בני אדם בשנה היא 14.980 ונחשים 71.284. בלגיא תפארת ממלכות. ליאופולד מלך בלגיא רוצה לעשות את ארצו המצורה לתהלה כארץ ואת ימי מלכותו לתפארת לדור דורים. את כל הוננו הרב בזכו ויכונן לו ממלכה רבה ונדולה באפריקא התיבונה ויתן אותה במתנה לעמו. בעשר, בהשכלה ובכל יתרונות הפולטורה אין בלגיא נופלת משכנותיה הגדולות צרפת ואנגליא. עתה תערוך הממשלה שם תערוכת העולם בליטיך תחת חסות המלך ליאופולד. לפאר מקום מכוננו בנה לו ליאופולד מגדל גבוה ונסלא מאד בתכונתו בנגת הביתן אצל ארמונו בלעקן. תבנית המגדל כבית מקדש יפני וערוך בכל טוב אירופא. הוצאות בנינו עלו לשני מיליוני פראנק.

אסונות באמריקה. בטשיקאנו פקעו מכונות אחדות של גזז. כל בית הגזז נהרס וארבעים פועלים נקברו תחתיו. — בניו יורק פרצה תבערה בבית אחר וי"ב איש נשרפו חיים.

ידו בהון זרים, שבא לידי למשמרת, ויתנהו ערובן למלוה על משכנות אנגלוס בקראקא. כיודע נאשם עתה אנגלוס זה בעון נשך ומרמה ועל ידו נגלה הדבר. ימים רבים שמר באליצקי את אנגלוס מהכדד בעונו. למען ישמור גם הוא את סודו ואחרי שנלכד אנגלוס לא שמר עוד את סוד באליצקי.

שטרות מוויפיים בני עשרים כתר נראו בטריעסט. מראיהם כהשטרות הכשרים; אבל בצורות האדם אפשי להכיר, שאינן כתקונן.

בשביל גולי רוסיא. קהלת לבוב הקציעה את בנין בית החולים הישן לגולי רוסיא בלי הברל דת ללון שם. הם מקבלים בכל יום סתקא לאכל ארוחת צהרים ולשהות תה חנם.

סרכן. מאל כהן נאשם כבי"ד בוויין, כי שב ווינה אחרי יגורו ב"ד מכל גבול אוסטריא. השופט חרץ עליו משפט מאסר לד חרשים. כשמוע כהן את משפטו קצה על השופט ויצעק בקול רם: האשב רי חדשים? מדוע? כן לא אתן לעשות לוי ויגש אל השופט לדכותו, בעמל הוציאו שומרים מן הבית.

אספת השלום השנית. ממשלת אוסטריא היתה הראשונה שהסכימה להצעת רוזוועלט להקהיל אספת שלום שנית בזו שהקהיל ניקויא קיסר רוסיא בראשית מלכותו. כפי הנשמע לא תהיה האספה הזאת לפני שנת 1906, אף אם יסכימו כל הממלכות. מושלי הממלכות מרגישות, כי בהקהל אספת שלום בעת המלחמה הנוראה באזיא המזרחית, הרי זה כשוכל ושרץ ביד.

גלוי בוכב לכת חדש. הדיוקטור בבית משקף הכוכבים בהיידלברג גלה בעזרת הצטרמות פוטוגרפית כוכב לכת המקיף את השמש, שקא נודע עד כה.

תנועת המרידה ברוסיא. החפץ למרוד בממשלת רוסיא התעוררה גם בקרב הצבא עצמו. לפני ימים אחדים הגיעו ספינות רוסיא מן הים הבלטי אל חוף האי קרטא בארץ יון. הפקידים ואנשי הצבא התהוללו שכורים ויכו את יושבי הארץ. חמשה אנשים נהרגו. מלבד זאת נמלטו שם ארבעים מלחים רוסים, שהגידו בפירושי. כי אינם נושחים באדונייהם האכזרים. המשמעת כאניות נרועה מאד, אין הקטנים נשמעים לגדולים. בחארמוב היתה אספה רועיית של האינטליגנציא וקצתם יצאו כרגל ארום. בקאזאן קמו סטודנטים באמצע דרשת הפרופסור וישירו שירי מרד ויצאו כרגל ארום. בערב התפוצץ אבק שרפה בתור באקדמיה של פרחי הכהנים. בפולן הרוסית העמידה הממשלה שמירה מעולה על יד מסלות הברזל, אשר יעבור הצאר עליהן לפקח. על הצבאות היוצאים למלחמה. קורפוס שלם הוקם למשמר על המסלות. שמירה כזאת היתה נחוצה בגלל תנועת המרד. כל מועצות המחוזות (זעמסמבות) שלחו ציריהן לפטרבורג להועץ בעניני יסודי הממלכה. הצאר לא נתן הסכמתו לאספה ובכל זאת נקהלו בעיר הממלכה ויועצו בהיכד סגור והממשלה לא מצאה אמין לבטל את האספה. — בפרעות, שהיו בווארשא ביום א', י"ג לח', נדרגו עשרה אנשים ובתוכם ארבעה שוטריסתר ושני יהודים. הרוסא היהודי ד"ר פראנקענשטיין לא השתתף במעשה ההפגנה ובעברו לתמו פגע בו כדור בשער ביתו וימת וכן הרוסא ד"ר פראנקל פגע בו כדור בעברו לתמו ויפול. ומחלתו אנושה.

המאפיא באיטליא. מאפיא הוא שם חברה של רוצחים וחמסנים, העושים במחשך מעשיהם ומפילים חתיתם על כל הארץ. על שריה, שקידיה ואזרחיה. הממשלה קצרת יד היא לבערם מן הארץ וכן מתקמת החברה באיטליא כממלכה בתוך ממלכה וחברה יתכלכלו מכל מיני חמס וגזל, מזיוף מטבעות ושטרות, משלל אויביהם אשר ירגום בסתר ומכסף ענושים, אשר ישיתו על כל מי שיחפצו ואין עומד בפניהם. השוטרים והשושטימי יראו מפניהם וישאו להם פנים ויראו און ולא יתכוננו. וכה קימת החברה הנוראה הזאת והיא מכת מדינה ואין איש תקיף ועשיר בטוח, שלא תעלה עברתה עליו. הכלל אין רע בלי טוב שייך גם כאנשים הרעים והחמסאים האלה. כל איש אשר צר ומצוץ מצאוהו ואין בית המישפט יכול להושיעו, איש אשר נעשה לו עולה ואין עוזר לו, יפנה אל המאפיא ותשועתו בטוחה. כי מלבד אשר ידה רב לה

לעלית הוררוסים על כסא הרבנות וכפי הנראה יהיה גם כסאנרץ כן. שני האחים בני הרב הנפטר, הרב מגריבוב והרב מפיווניטשא, משמשים פה ככתר אחד והמלחמה קשה. לכל אחד יש מפלגה התומכת בידו וכל מפלגה אומרת על הרב של המפלגה האחרת, כי הוא עם-הארץ, פושע ישראל, שקץ, מלוה ברבית, ואסור לשהות מיינו. והם מוכיחים זאת מן התורה. הורה רחבה יש לאנשים האלה. וזה מובן. אנשים היכולים להוכיח מן התורה, שהרבנות כאה בירושה, אף אם כן הרב הוא באמת כור, ולא יוכלו להוכיח מן התורה גם כי כן פלוני של הרב הוא גאון י"ש, חכם מחוכם ובעל רוח"ק ואחיו הוא ע"ה שקץ, מפש ואסור לשהות מיינו. ואמנם מצאו בכת"ם אה"ע שאלה כ"ב, כי רב שכנהו שר המחוז בלי הסכמת העיר אסור לשאול אותו שאלת חכם וחובה על כל אדם להתרחק ממנו ואסור לתת לו רחש. כבר התערבו ערכאות בדבר ועוד יעמדו שני האחים גם יחד כבי"ד המחוזי על אדות ההוללות והמהלומות, שעשו מפלגותיהם בבית"ד בשעת ההפלה. הרב מגריבוב כבר נסה להכריע את אחיו בדבר העונה את הכל. בחמשה אלפים כהרים רצה לקנות לו את הרבנות ולא עלתה בידו. הקהל נוטה לצד אחיו. לפני ימים אחרים היה מעשה, שאיש אחד השיא את בנו ומפני המחלקת לא הזמין את חצאי הרבנים ובסדר קרושין כבר ת"ח אחר. ממחרת שלח הרב מג. להגיר, כי הקרושין פסולים. קלקולים כאלה וכאלה תביאנה לנו המחלקת וירושת הרבנות. הרעש והכעס גדולים בעיר. שני האחים הנלחמים על „ירושת" אביהם כבר הביאו שואה רבה על עירנו. אש השנאה והשמנה מתלקחת לא דק בין בעלי כתיס, בי אם גם בין אבות לבנים. ציוני.

בריוגל. ביום א' שעבר באו הלום ה' מ. איי-כ הארץ וד"ר מייזלס מקראקא בתור צירים מחברת בני ברית וה' ה. היימאן מהועד לתמיכת הנשרפים ויחלקו בעירנו למאה ועשרים איש, שאכדו כל הונם כשרפה, סך 5500 כתר. חמש מאות כתר בתור מתנה וחמשה אלפים כתר הלוואה בלי נשך להחזיר בחלקים קטנים איש איש כאשר השיג ידו. — בעוד שני שבועות החלק החברה סך שני אלפים כתר בעדים השרופות דוונואדוב סוקולוב וקולבאשוו. היהודים בכריגל מביעים בזה את תורתם לכל העוסקים בגמלה חסר הזרה.

סטרי. עירנו ירדה פלאים בגלל המחלקת בין הדינים ובין הרב החדש שהביאו החסידים, להרכיבהו אלוף לראשי העיר. החסידים הוציאו חרם על הדינים הגאונים ויצירתו אש המחלקת בעירנו השקטה. כבר עמדו רבים למשפט לפני חוקר הדין בערכאות וחלול השם גדול.

טשורטקוב. בית הספר העברי, שנוסד פה תחת השגחה הועד הציוני, הולך ומתפתח הרבה ספסלים כבר נוספו בו. התלמידים עושים חיל ומדברים בשפת עבר כמו בשפה חיה. עתה יסדו חברה בשם „שפה ברורה" להכלית הרחבת הדבור העברי. החברים קבלו על עצמם, לדבר זה עם זה רק עברית גם ברחוב על העובר על זה ישלם קנס לקופה הלאומית. בכל ערב יקחי לקח כפי מירה ברקוק ושאר ענינים והכל כעברית. כל חובבי שפת עבר יבאו להתענג עם החברים בדבור עברי.

זאלעשמשיקי. בהשתדלות חברה „ציון" פה נוסד בעירנו בית ספר עברי לנערים ולנערות, ללמדם שפת עבר ככל השפות החיות. ביום ג' ז' בסלו התאספו אל כיה"ם עשרים נערים עם ארבעים נערות. נשיא החברה מר לאגשמייין ברך את הנאספים וילהיב את לבותם לשפתנו. אחיו דבר מנהל כיה"ם של הבארון הירש מר עפשטיין ע"ד סדר ומשמר כבי"ם. המורה ביה"ם העברי הוא מר שלמה רייס. הוא יורה עברית בעברית. יום יום יגדל מספר התלמידים והתלמידות.

מכרוב ומרחוק.

התיש שומר הגן. המומיסר העליון של הפוליציא בקראקא באליצקי. שהיה ממונה על מחלקת הפוליציא המפקחת על גנבות ורמאות, נתפש וימסר לביה"ד בעון גנבה. לפני שנתים נגנבו במסלות הברזל בגליציא הרבה דברים יקרי ערך של הנוסעים. הקונדוטרים יושבים אמורים בבית הסהר ומרצים עונם. וחלק מן הגנבה שטרי כסף ועדיים. נשאר ביד הקומיסר העליון באליצקי, ששלח

ביתי פתוח לרוחה.

אודיע כזה לכל באי שערי עירנו, כי כבר הקעתי אהלי עם הרעפטיראציע והאטעל חדש לפי רוח העת כבית

דיעטעלסגאסע 63.

אם אמרתו אספרה כמו המעלות הנמצאות בעסקי החדש הגליון קצר מלהשתרע, לכן אבקש מאת האורחים הנכבדים, סורו נא אל בית עברכם, ולינו פה הלילה, ואז אקוה, כי תפיקו רצון בכל אשר תשאל נפשכם, ותמיד הספרו תהלת ההאטעל החדש, והנני מוכן רקבל אתכם בספ"י ולשרתכם באהבה.

מאיר הכהן ראפאארט
פה קראקא.

כשר נייע טעג כישר
קראקויער זעלכוואארען-פאבריק
מיט דאמפפערטרייב

Gartenberg & Gebr. Gronner
KRAKAU, Krakaugasse Nr. 33.

ערצייגט דיא שענסטע סאלאמי ווער-א-געזער, ברוסט, שינקען, רויך עט קרענ-ווירסטעל א. ז. וו. עמפפיעהלט צו בילליגסטען פרייזען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

J. B. Rappaport

Dąbrowa b. Tarnow.

ראסס מעטה-ברוייערייא
געגרינדעט אים יאהרע 1878.

עמפפיעהלט זיין פאבריקאט, וועלכעס גוט כעקאנט איז, מיט אללעד בילליגסטען פרייזען אללערלייא סארטען א. ז. : שטארקע עט זיסטען מעטה איינפאך אונד דאפפעלמעטה, קאפאויטש וויא סאלינאק, ווישינאק, זאוויע אויך אלטע בוסעללען מעטה מיט דען נאמען
Stary polski trunk.
אויך האניג אינד וואקס.

ערשטע לעמבערגער

כשר דאמפף זעלכוואארען פאבריק

פאסט עט קאמפ.

לעמבערג. גאזאוואנסע נומער 10.
קארל-לודוויגשטר. 41
הויפטפיליאלען
אין לעמבערג
באימוף 18
באזשניצא 20

אייניגן ראשטענערע כשרה זעלכוואארען פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אונד מיט הכשר מהרב האן הגדול רשכבהג מוהריד יצחק שמעלקעס האביר מק"ק לבוב שטעטה. ערצייגט דיא שענסטע סאלאמי עט פערשיע-דענע זעלכוואארען צו ביליגען פרייזען.

Wyd.: | Naftali Hof.
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukem S. L. Deutschera w Podgórzcu.

ניי איינגעריכטעטע קראקויער
כשרה דאמפפזעלכוואארען-פאבריק
מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע ערצייגט שענע, פרימא סאלאמי וועראנעזער ברוסט, שינקען, קרענווירסטל א. ז. וו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הגאון דפה שליט"א. עמפפיעהלט צו בילליגסטען פרייזען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.
מנהם מענדל גראזער.
Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik
KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

קאנצערט-גראמאפאן אונד פאנארף
דיעזען אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטען אונד וואלצען נור אין אונטערצייכעטע ספעציאלהייז צו בעזעהען. עכטער קאנצערט-גראמ-מאפאן, מיט 5 פלאטען גראמט, נור 40 5 פאָרציגליכער פאָנגראף, מיט 5 וואלצען גראמט, נור 8 90 5. פרייזקוראנטע גראמט אונד פראנקא. ערשטע ספעציאלהייז פאן עכטען גראמא-פאָנען אונד פאָנגראפֿען ען גראם עט ען דעטאיל.
Josef Wechsler, Krakau und Warschau.
(in Krakau: Grodgasse 71).

ביטטע צו לעזען.
איך בעעהרע מיך היעמיט אנצוצייגען, דאס איך מייע ביוהער אונטער דער פירמא **Spira & Gronner** געפיהרטע כשרה זעלכוואארען-פאבריק צו פאלגע אויפלאזונג דיעזער פירמא פאן הייטע אן נור אונטער מייער פירמא
A. S. SPIRA,
כשר **DAMPF-SELCHWAAREN-FABRIK**
KRAKAU, Krakaugasse 6,
ווייטער פיהרע. — אינדעם איך אלען מייען וו. קונען דיא בעסטע בערענונג צו אללעראייסערסטען פרייזען צוויכערע, ערוכע איך מייע אָרדעססע גענויא צו שרייבען אונד צייכע האכאכטוננספאלל
אשר שמואל הכהן שפירא.

SINA PELZ, KRAKAU
Gegründet 1873. Oesterreich.
איך לעפערע פיינע כינא-זילבער "מנורות של חנוכה" אויף קערצען אדער עהל צום צינדען, שהן אונד עלעגאנט געמאכט מיט נור 2 fl.
"ציאנס אוהרען" ניקל אנקער רעמאנטיאר אוהרען זעהר גענויא געהענד, אויף דיא מיניטע רעגולירט, מיט העכראישען ציפֿערען אונד "מגן-דוד", נור מיט 25 fl. 3.
שיקע נור געגען נאכנאהמע אדער פאראייס דען בעטראג. ניכט קאנווע-נירענדעם נעהמע רעטיר אונד שיקע בעזעהלשען בעטראג פראנקא צוריק, אויף פערלאנגען שיקע איינען נייעסטען פרייזקוראנט מיט צירקא 1400 פראכט איללוסטראטיאנען איבער אוהרען, קעמטען. נאָדד, זילבער, כינא-זילבער, מוזיק-ווארען אונד אנדערע בעדארפס ארטיקעל.

דיא ציקאריע
פאן דער ק. פ. פרייזקוראנטען אונד אין פערשייענען אויסשעלונגען איינגעצייכעטען פאבריק
FAST, WITMAYER & SAFIR in Tarnow
איז, ווי בערופענע פאכמענער אונד חעמיקער פיעלפאך אנערקאנט האבען, איהרעם אינהאלטע זאוואהל, ווי אויך איהרער ערצייגונג געמאכט, דען אנדערען פאבריקאטען גלייכווערט אונד איז און סאציאלער ווי אין ריטועללער בע-צינהונג אללען אנדערען קאפפע-סורגאנטען פא-ציציעהען, דא איהרע ערצייגער, ווי אללע דאכוי בעשעפטיגטען ארייטער יודען פאן גאליציען זינד. לעגעט דען פרייען אנס הערען, דעם פאלשען פאראורטיילם — אויסלאַנדישע ציקאריע פאָרצויעהען — זיך אכצונעוועהנען.

Poszukuje się do domu ściśle religijnego
GUWERNANTKĘ
wykształconą i zdolną do udzielania nauki języka polskiego i niemieckiego dorosłym dzieciom.
Blizsze szczegóły w red. »Hamice« pod B.

Saul Rafael Landau
Juwelier
KRAKAU Stradom 13.
עמפפיעהלט זיין רייכהאלטיגעס לאנער פאן עכטען שווייצער גאלד אונד זילבער אוהרען, גאלד קעמטען, גאלד אונד זילבער עט יובעלען וואארען. צו דען בילליגסטען פרייזען, רעעלסטע בערענונג.

למוכרת נצח
מאספת הרבנים, שהיתה פה קראקא בקיץ תרס"ג נמצאים ת"י להמכר בזול גדול תמונות גדולות וגם קטנות, היינו:
תמונה גדולה בגדלה וברחבה 48/64cm. א 50 העללער.
תמונה קטנה כמו אנויכטסקארטע א 4 העל. והקונה מהן לכה"פ בעד סך 8 כתרם אתן לו 20% ראכאטמ.
תמונות לדוגמא — מוסטערזענדונג — לא ישולח דק נגד מעות קרימה.
Dawid Heidenfeld
Kraków, Ulica Bożego Ciała 1.

רעסטוראציה הגונה בקראקא
אתכבר כזה להודיע בשער בת רבים כי הרעסטוראציה בהאטעל מיללער דיעטעלסגאסע 35
תתנהל מעתה על ידי ותחת השגחתו, ותחשב לפוליאלע להרעסטוראציה שלי בקארלסבאד הנודעת מאז לשם ולתפארתו, ולכן אהלה כזה פני הנוסעים דרך פה וגם אנשי עירנו הנכבדים לסור אלי, וכמה ימצאו בעוהמי אצלי עונג ונחת בכל הענינים, הן כפאבלים טובים ונעימים וגם ממשרתי עושי רצוני השוקדים וזרויים במלאכתם למלאות חפץ כל איש ואיש יפיקו רצון עצהו"ט.
רפאל משה כהנא שפירא.

ניכט
10.000
קראנען
אבער פיעלע קראנען
ערשפארען זי, ווען זי דען פרייזקוראנט פאן דער פירמא
Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juwelier
פערלאנגען, דער איהנען פראנקא אונד גראמטס צוגעזענדעט ווירד.

עפירעפסי
לחלי-הנפילה ר"ל, רשבץ (קראמפף) ולמחלות עצבים אחרות יודשו ספר מיוחד לזה ויקבלו בחנם פראנקא ע"י
Privil. Schwanen Apotheke
Frankfurt a. M.